

UTICAJ KONTINUIRANE I KONCENTRISANE NASTAVE NA FORMIRANJE STAVOVA UČENICA SREDNJOŠKOLSKOG UZRASTA PREMA FIZIČKOM VASPITANJU

Marković Živorad¹, Višnjic Dragoljub², Bogdanović Zoran³, Milanović Sandra¹

¹ Univerzitet u Kragujevcu, Pedagoški fakultet u Jagodini, Srbija

² Univerzitet u Beogradu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Srbija

³ Univerzitet u Novom Pazaru, Departman za sport i rekreaciju, Novi Pazar

APSTRAKT

Cilj istraživanja je bio da se utvrdi uticaj kontinuirane i koncentrisane nastave na formiranje stavova učenica srednjoškolskog uzrasta prema fizičkom vaspitanju. Uzorak je obuhvatio 92 ispitanice, podeljene u dva subuzorka - prema kriterijumu planiranja nastave fizičkog vaspitanja: subuzorak od 50 ispitanica sa kontinuiranom i 42 ispitanice sa koncentrisanom nastavom fizičkog vaspitanja. Postupcima multivarijantne analize varijanse i diskriminativne analize konstatovane su statistički značajne razlike i jasno definisane granice između dve grupe ispitanica. Rojevim testom, utvrđena je statistički značajna razlika između grupa u odnosu na Mercerovu sumu. Statistički značajna razlika je u korist grupe ispitanica sa kontinuiranom nastavom fizičkog vaspitanja.

Ključne reči: *Stavovi, kontinuirana nastava, koncentrisana nastava, fizičko vaspitanje, srednja škola*

UVOD

Pojam stava, danas se veoma mnogo koristi u radovima socijalne psihologije i naglo se proširio i u radovima iz oblasti drugih društvenih nauka.

Istraživanje stavova je aktuelni problem, ne samo za naučnike, već i za političare, zdravstvo, proizvođače robe i druge segmente društva. Tri najbitnija razloga za tako široko korišćenje pojma stava su: složenost pojma stava, omogućava da se prevaziđe jednostranost i sociologističkog i psihologističkog objašnjavanja ljudskog ponašanja i što se njime još uvek nesigurno i nepotpuno, može predviđati ponašanje ljudi (Rot, 1994).

Stav (Kreč i Kračfild, 1980) definišu kao „trajnu organizaciju motivacionih, perceptivnih i spoznajnih procesa s' obzirom na određene vidove individualnog sveta".

Jedan od često primenjivanih inventara u oblasti fizičkog vaspitanja je Mercerov inventar stava. Ovaj inventar je adaptacija koju je razradio Gallowey u nameri da proceni stav studentkinja. Revizija ima tačnost od 0.92, a vrednost koeficijenta je 0.74 i izračunata je prema kriterijumu lične skale ocenjivača (Barou, H. M. i Mec Gi, R, 1975).

Cilj Mercerovog inventara stava je da proceni stav gimnazijalki prema psihološkim, društvenim, moralnim i duhovnim vrednostima i iskustvima fizičkog vaspitanja. Može se lako prilagoditi da služi i za učenike osnovne škole.

Istraživanjem stavova u fizičkom vaspitanju pomoću Mercerovog inventara stavova bavili su se (Arunović, 1982; Višnjić, 1987; Katić, 1985; Milanović, 1987; Obradović, 1984; Petković, 1985; Todorovski, 1993 i drugi autori).

Cilj istraživanja je bio da se utvrdi uticaj kontinuirane i koncentrisane nastave na formiranje stavova učenica srednješkolskog uzrasta prema fizičkom vaspitanju.

METOD RADA

Ovo je bilo empirijsko istraživanje, longitudinalnog karaktera realizovano u Poljoprivredno-veterinarskoj školi sa domom učenika „Svilajnac" u Svilajncu, u prvom polugodištu školske 2008/2009. godine. Stavove prema fizičkom vaspitanju utvrdili smo putem Mercerovog inventara stava, koji je modifikovan za osnovnoškolski i srednješkolski uzrast (Modifikaciju je izvršio Matić i sar., 1982).

Mercerov inventar stava popunjavao je za vreme redovnih časova nastave fizičkog vaspitanja.

Empirijskim istraživanjem su obuhvaćene 92 ispitanice, podeljene u dva subuzorka - prema kriterijumu planiranja i realizacije nastave fizičkog vaspitanja - Eksperimentalna grupa od 50 ispitanica sa kontinuiranim i kontrolna grupa od 42 ispitanice sa koncentrisanim planiranjem i realizacijom sadržaja nastave fizičkog vaspitanja.

Podaci dobijeni empirijskim istraživanjem su obrađeni odgovarajućim matematičkomstatističkim postupcima. Pored brojeanih i procentualnih zastupljenosti nivoa primenjena je: multivarijantna analiza varijanse (Manova), Rojev test i diskriminativna analiza.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U tabeli 1. dati su deskriptivni parametri koji samo mogu nagovestiti neke karakteristike pojedinih nivoa Mercerovog inventara.

Tabela 1. Brojčane (n) i procentualne (%) zastupljenosti Mercerovog inventara stava ispitanica eksperimentalne i kontrolne grupe - inicijalno i finalno

Inicijalno	Ne slažem se		Delimično se ne slažem		Neodlučan sam		Delimično se slažem		Potpuno se slažem	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Grupe	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Eksperimentalna	2.	4.00	8.	16.00	19.	38.00	16.	32.00	5.	10.00
Kontrolna	1.	2.40	7.	16.70	19.	45.20	14.	33.30	1.	2.40
Finalno	Delimično se ne slažem			Neodlučan sam		Delimično se slažem		Potpuno se slažem		
	n	%		n	%	n	%	n	%	
Grupe	n	%		n	%	n	%	n	%	
Eksperimentalna	4.	8.00		12.	24.00	22.	44.00	12.	24.00*	
Kontrolna	4.	9.50		20.	47.60*	16.	38.10	2.	4.80	

Kod ispitanica obe grupe na inicijalnoj proceni najzastupljeniji je odgovor „neodlučan sam“. Na finalnoj proceni u eksperimentalnoj grupi najzastupljeniji je odgovor „delimično se slažem“, a u kontrolnoj grupi „neodlučan sam“. Odgovor „ne slažem se“ na inicijalnoj proceni zastupljeniji je u eksperimentalnoj grupi, a na finalnoj proceni nije uopšte zastupljen, što ukazuje na pozitivnije stavove na finalnoj proceni u obe grupe. Odgovor „delimično se ne slažem“ na inicijalnoj proceni zastupljeniji je u eksperimentalnoj grupi, a na finalnoj u kontrolnoj grupi. Odgovor „neodlučan sam“ na obe procene zastupljeniji je u kontrolnoj grupi. Odgovor „delimično se slažem“ i „potpuno se slažem“ na obe procene je zastupljeniji u eksperimentalnoj grupi.

Karakteristike eksperimentalne grupe na inicijalnoj proceni su odgovori „ne slažem se“ i „potpuno se slažem“, a kontrolne „delimično se ne slažem“, „neodlučan sam“ i „delimično se slažem“. Na finalnoj proceni karakteristike eksperimentalne grupe ispitanica su odgovori „delimično se slažem“ i „potpuno se slažem“, a kontrolne grupe „delimično se ne slažem“ i „neodlučan sam“.

Tabela 2. Značajnost razlika između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava - inicijalno i finalno

Analiza	n	F	p
Manova - i	1	2.538	.115
Diskriminativna - i	1	2.568	.115
Manova - f	1	10.322	.002
Diskriminativna - f	1	10.322	.002

Vrednost multivarijantne analize varijanse i diskriminativne analize ukazuju da između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica na inicijalnoj proceni Mercerovog inventara stava ne postoji statistički značajna razlika, pošto dobijeni nivo statističke značajnosti iznosi $p=.115$.

Vrednost multivarijantne analize varijanse ukazuje da između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica na finalnoj proceni u odnosu na Mercerov inventar stava postoji statistički značajna razlika sa nivoom statističke značajnosti od $p=.002$.

Na osnovu vrednosti diskriminativne analize, takođe, možemo konstatovati da postoji statistički značajna razlika i jasno definisana granica između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava (Tabela 2).

Tabela 3. Značajnost razlika između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerovu sumu - inicijalno i finalno

Analiza	χ -i	R-i	F-i	p-i	χ -f	R-f	F-f	p-f
Mercerova suma	.163	.166	2.482	.119	.305	.321	10.208	.002

Rojev test ukazuje da u finalnoj proceni između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerovu sumu postoji statistički značajna razlika, u korist eksperimentalne grupe ispitanica. Dobijeni nivo statističke značajnosti iznosi $p=.002$. Statistički značajna razlika između grupa ispitanica na inicijalnoj proceni nije postojala.

Statistički značajna razlika između grupa ukazuje na pozitivnije stavove u eksperimentalnoj grupi u finalnoj proceni, formirana uz efekte eksperimentalnog tretmana.

Analiza razlika eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na tretman stavova prema nastavi fizičkog vaspitanja i vrednostima fizičke kulture

U ovom delu rada pokušaće da se utvrdi postoje li, ili ne postoje, razlike ili sličnosti, između tretmana eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava prema nastavi fizičkog vaspitanja i vrednostima fizičke kulture.

Tabela 4. Značajnost razlika između tretmana eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava

Analiza	n	F	p
Manova	1	6.754	.000

Vrednost multivarijantne analize varijanse ukazuje na statistički značajnu razliku između tretmana eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava sa nivoom statističke značajnosti od $p=.000$.

Tabela 5. Značajnost razlika između tretmana eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na sumu Mercerovog inventara stava

Analiza	χ	R	F	p
Mercerova suma	.334	.318	6.754	.000

Rojev test razmatra samo jednu varijablu, a to je Mercerova suma i na osnovu dobijenih parametara možemo konstatovati statistički značajnu razliku između tretmana četiri grupe ispitanica u odnosu na Mercerovu sumu. Dobijena statistički značajna razlika ukazuje na efekte eksperimentalnog tretmana koji je uslovio pozitivnije stavove ispitanica (Tabela 5).

Tabela 6. Značajnost razlika između tretmana eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava

Analiza	n	F	p
Diskriminativna	1	6.754	.000

Na osnovu vrednosti diskriminativne analize možemo konstatovati da postoji statistički značajna razlika i jasno definisana granica između eksperimentalnog i kontrolnog tretmana u odnosu na Mercerov inventar stava.

Tabela 7. *Homogenost eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava*

Grupe	m/n	%
Eksperimentalna inicijalno	29/50	58.00
Kontrolna finalno	27/42	64.29
Eksperimentalna finalno	34/50	68.00
Kontrolna finalno	24/42	57.14

Najveća homogenost je u eksperimentalnoj grupi ispitanica-finalno. Definisane karakteristike od 50 ispitanica ima 34, a šesnaest ispitanica ima druge, a ne karakteristike svoje grupe i homogenost je 68.00%.

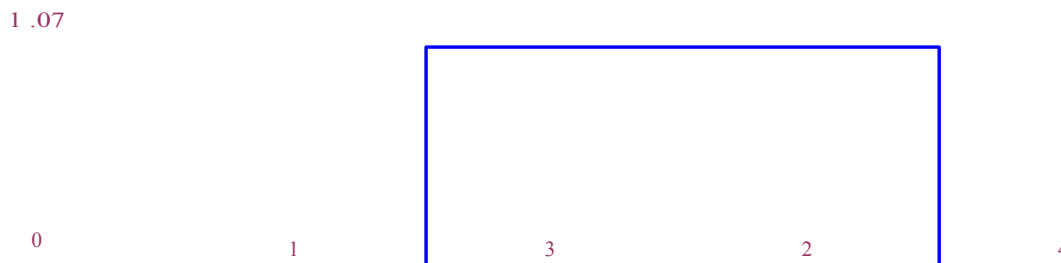
Najmanja homogenost je u kontrolnoj grupi ispitanica-finalno, gde definisane karakteristike od 42 ispitanice imaju 24 ispitanice i homogenost je 57.14%. Najveća homogenost u eksperimentalnoj grupi ispitanica na finalnoj proceni, ukazuje da u ovoj grupi, najveći broj ispitanica ima pozitivnije stavove, koji su izazvani eksperimentalnim tretmanom (Tabela 7).

Tabela 8. *Distanca (Mahalanobisova) eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava*

Grupe	Eksper. inic.	Kontr. inic.	Eksper. finalno	Kontr. finalno
Eksperimentalna inicijalno	.00	.22	.00	.86
Kontrolna inicijalno	.22	.00	.86	.00
Eksperimentalna finalno	.00	.86	.00	.70
Kontrolna finalno	.86	.00	.70	.00

Mahalanobisova distanca nam ukazuje da je najmanje rastojanje između eksperimentalne grupe ispitanica-finalno i eksperimentalne grupe ispitanica- inicijalno i iznosi .00. Najveće rastojanje je između eksperimentalne grupe ispitanica u finalnoj proceni i kontrolne grupe ispitanica u inicijalnoj proceni i iznosi .86 (Tabela 8).

Dendrogram 1. Distance tretmana između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica

Legenda: eksperimentalna inicijalno (1); kontrolna inicijalno (2); eksperimentalna finalno (3) i kontrolna finalno (4).

Na osnovu dendrograma 1. može se uočiti da su najbliže eksperimentalna grupa ispitanica-inicijalno i eksperimentalna grupa ispitanica-finalno sa distancom od .00. Najveća razlika je između eksperimentalne grupe ispitanica-finalno i kontrolne grupe ispitanica- inicijalno sa distancom od 1.07.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na osnovu dobijenih rezultata, procene stava prema fizičkom vaspitanju, na uzorku od 92 ispitanice, podeljene u dva posebna subuzorka - prema kriterijumu planiranja nastave fizičkog vaspitanja, možemo konstatovati da stavovi ispitanica prema nastavi fizičkog vaspitanja-finalno upućuju da je u eksperimentalnoj grupi ispitanica najzastupljeniji odgovor „delimično se slažem“, a u kontrolnoj grupi ispitanica - „neodlučan sam“. U obe grupe ispitanica-inicijalno najzastupljeniji je bio odgovor „neodlučan sam“. Pozitivnije promene su u eksperimentalnoj grupi ispitanica gde se smanjio broj odgovora sa „delimično se ne slažem“ i „neodlučan sam“, a povećao broj odgovora sa „delimično se slažem“ i „potpuno se slažem“. Promene upućuju na pozitivnije stavove u eksperimentalnoj grupi ispitanica izazvane eksperimentalnim tretmanom.

Multivarijantna analiza varijanse ukazuje na statistički značajnu razliku između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava, sa nivoom statističke značajnosti od $p=.002$.

Diskriminativnom analizom pored statističke značajnosti, konstatovano je i postojanje jasno definisane granice između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava.

Rojev test sa nivoom statističke značajnosti od $p=.002$, ukazuje na statistički značajnu razliku između eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerovu sumu. Statistički značajna razlika je u korist eksperimentalne grupe ispitanica. Homogenost je veća u eksperimentalnoj grupi ispitanica.

Stavovi ispitanica prema fizičkom vaspitanju u odnosu na tretman ukazuju da postoji statistički značajna razlika između tretmana eksperimentalne i kontrolne grupe ispitanica u odnosu na Mercerov inventar stava sa nivoom statističke značajnosti od $p=.000$. Ovo takođe potvrđuju vrednosti diskriminativne analize i Rojevog testa.

U cilju formiranja pozitivnijih stavova kod ispitanica treba raditi na organizovanju homogenih grupa, adekvatnom izboru programskih sadržaja nastave fizičkog vaspitanja tj. da sadržaji budu primereni njihovim potrebama. Intenzitet opterećenja pritom treba uskladiti sa motoričkim i funkcionalnim sposobnostima ispitanica. Izabrane aktivnosti treba da svojim efektima dovedu do prijatnih situacija. Davanje instruktaža o telesnom kretanju-vežbanju u vannastavnim aktivnostima, kako bi došlo do odomaćivanja fizičkog vežbanja. Telesnim kretanjem-vežbanjem omogućiti veći obim teorijskog znanja o fizičkom vežbanju i fizičkom vaspitanju, koje bi uticalo na formiranje pozitivnijih stavova ispitanica prema fizičkom vaspitanju.

Literatura

- 1) Arunović, D. (1982). Program odbojke u jednogodišnjem ciklusu izborne nastave i njegov doprinos fizičkom vaspitanju učenika prve faze usmerenog obrazovanja. Nepublikovana doktorska disertacija. Beograd: Fakultet fizičkog vaspitanja.
- 2) Barou, H. M. i Mec Gi, R. (1975). Merenje u fizičkom vaspitanju. Beograd: Vuk Karadžić.
- 3) Višnjic, D. (1987). Podsticanje učenika na samostalno vežbanje kao faktor uspešnosti nastave fizičkog vaspitanja. Nepublikovana doktorska disertacija. Beograd: Fakultet fizičkog vaspitanja.
- 4) Katić, R. (1985). Relacije između morfoloških karakteristika i uspeha u predmetu tjelesni odgoj u usmjerenom obrazovanju. Fizička kultura, (1), 14-16 .
- 5) Kreč, D., i Kračfeld, R. (1980). Elementi psihologije. Beograd: Naučna knjiga.
- 6) Matić, M., i sar. (1982). Aksiološke i metodološke osnove revalorizacije telesnog kretanja - vežbanja. Beograd: Fakultet fizičkog vaspitanja.
- 7) Milanović, LJ. (1987). Alternativni program u redovnoj nastavi fizičkog vaspitanja i njegov uticaj na rešavanje osnovnih zadataka ovog područja kod učenika sedmog razreda osnovne škole. Nepublikovana doktorska disertacija. Beograd: Fakultet fizičke kulture.
- 8) Obradović, S. (1984). Uspešnost različitih režima jednogodišnje obuke i igre fudbala i košarke u rešavanju zadataka fizičkog vaspitanja učenika razreda osnovne škole. Nepublikovana doktorska disertacija. Beograd: Fakultet fizičkog vaspitanja.
- 9) Petković, M. (1985). Poseban program atletike u funkciji rešavanja zadataka fizičkog vaspitanja kod učenika uzrasta 15-16 godina. Nepublikovani magistarski rad. Beograd: Fakultet fizičkog vaspitanja.
- 10) Rot, N. (1994). Osnovi socijalne psihologije. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- 11) Todorovski, D. (1993). Doprinos dve različite varijante druge faze časa fizičkom vaspitanju učenika u osnovnoj školi. Nepublikovani magistarski rad. Beograd: Fakultet fizičke kulture.